

Näkymätön este

Olen yhdistänyt tähän novelliin osia kahdesta novellista, jotka sisältyvät vuoden 2003 julkaisemattomaan Hetki aikaa muuttua -kokoelmaan. Kirjoitin yhdistetyn novellin ensi kertaa vuoden 2006 julkaisemattomaan pienoisnovellikokoelmaan Hukattua elämää. Hioin tekstin vielä kertaalleen helmikuussa 2010.

1.

Kun herään aamulla, huomaan välittömästi, että ilma on lämmin ja kaikkialla vallitsee outo, hiljainen tunnelma. Menen aamiaisen jälkeen parvekkeelle, ja kun kuuntelen autojen ääniä, ne tuntuvat tulevan ikään kuin vaimennettuina, pumpulin lävitse. Kaduilla ihmiset juttelevat normaaliin tapaansa, mutta heidän äänensä katoavat jonnekin tyhjään, niin että loppujen lopuksi oloni on kuin mykkä-elokuvaa katsellessa. Tänään maa ja taivas on verhoutunut untuvanpehmeään ja lempeään sumuun, jota mikään olento ei pääse pakoon — mutta ulkonaisesti ei mitään sumua kuitenkaan ole näkyvillä.

Oloni on meditatiivinen ja rupean tuumailemaan, miten olen tässä pisteessä, tyhjän päällä. Mistä kaikki lähti liikkeelle, miten kaikki meni. Sillä millä on alku, on myös loppu, sanotaan.

Joudun palaamaan kauaksi menneisyyteen. Sysäys tuli ulkopuolelta, nyt sen näen. Isä antoi minulle lahjaksi kotimikron eräänä jouluna parikymmentä vuotta sitten. Silloin heräsi myös kiinnostukseni ohjelmointiin.

Elämässäni tapahtui yhtä ja toista, olin muuttanut jo aikapäiviä

sitten pois kotoa, kun tulin vaiheeseen, jossa piti miettiä tulevaisuuden suuntaviivoja. Muistin, että ohjelmointi oli kiinnostanut aikanaan, ja ajattelin, miksen sitten kokeilisi sitä. Halusin saada asian nopeasti pois päiväjärjestyksestä ja niinpä opiskelin kaksi-vuotisen tietojenkäsittelyn perustutkinnon, minusta tuli datanomi.

Päättötyötä ryhmämme pääsi tekemään Raamattu-ohjelmia valmistavaan yritykseen. Projektiin oli palkattu kolme koulustamme ja yksi ulkopuolinen. Kaikki tuntui jotenkin kotikutoiselta, kun yrityksen päämaja sijaitsi tavallisessa kerrostaloasunnossa eikä toimistossa.

Muistan vielä ensimmäisen palaverin kuin eilisen päivän. Toimitusjohtaja kertoi meille, mikä oli projektin idea: tehdä ohjelma, joka indeksoi suuren määrän tekstiä hakua varten. Ryhmän ulkopuolinen keksi välittömästi algoritmihahmotelman ja alkoi esitellä sitä. Me kolme muuta katselimme toisiamme ja pyörittelimme päätämme, sillä emme tajunneet höykäsen pölähtävää siitä, mitä visionääri jutteli johtajan kanssa.

Silloin tajusin, ettei minusta ATK-alalla tulisi koskaan mitään muuta kuin peruskaveri, peruskaveri.

Sain tehtäväksi käyttöliittymän koodaamisen. Aloitimme työt tammikuussa opiskelujen ohessa mutta palkkaa emme saaneet. Homma toteutettiin kokonaan etätyönä. Sitten kesällä he palkkasivat meidät kolmeksi kuukaudeksi työllistämistuella. Se oli helppoa heidän firmalleen, koska yrityksen omasta pussista ei mennyt mitään.

Jälkeenpäin kuulin, että he eivät hyödyntäneet meidän työstämme mitään muuta kuin visionäärin osuuden; kolmen viritelmät valuivat kokonaisuudessaan harakoille.

Olin taas elämän tyhjässä kohdassa. Eräs ystäväni oli huoltoasemalla töissä ja sanoi, että he tarvitsevat sinne ohjelman huolto-laskutukseen; kun auto on korjattu, voitaisiin tietokoneelle merkitä, mitä on tehty. Myöhemmin olisi mahdollista hakea vanhoja

huoltoja rekisterinumerolla ja nähdä, mitä kunkin auton kanssa on puuhailtu.

Kuulosti tarpeeksi yksinkertaiselta. Sovimme johtajan kanssa projektista, hinta oli tietysti mitätön, 1 000 markkaa, kun en kehdannut enempää pyytää. Osasin ohjelmointia jo sen verran sujuvasti, ettei sain työn tehtyä parissa kuukaudessa.

Sitten vaikeudet alkoivat. Ohjelma piti asentaa heidän korjaamotilassa olevaan koneeseensa, jossa oli antiikkinen komentotulkki. Tietokoneessa pyöri myös ohjelma, jolla hoidettiin auton säätöjä. Aivan ensimmäiseksi päivitin komentotulkin uudempaan versioon. Siitä seurasi katastrofi, kun säätöohjelma ei enää toiminut.

Yritin sitä ja tätä mutta en keksinyt, missä vika oli. Lainasin säätöohjelman englanninkielistä manuaalia ja luin sitä yökaudet. Kokeilin kaikki kikat mutta en onnistunut korjauksessa. Se oli pieni onnettomuus heidän korjaamopuolelleen, sillä he eivät voineet ollenkaan käyttää säätöohjelmaa, siltä osin homma oli jumissa. Olin melkoisessa paniikissa.

Lopulta keksin soittaa Helsinkiin säätösoftan maahantuojalle. Sitä kautta ongelma vihdoinkin avautui: ohjelma vaati nimenomaan vanhan komentotulkin. Yleensä komentotulkin päivitys ei vaikuttanut ohjelmien toimintaan, mutta tässä tapauksessa normaali käytäntö ei pitänyt paikkaansa. Sellaisesta yhteensopivuusongelmasta oli aivan mahdoton tietää.

Huoltamolta ei tietysti löytynyt alkuperäisen komentotulkin asennuslevykeitä. Siksi muuta vaihtoehtoa ei ollut, kuin tilata Helsingistä mies asentamaan koko systeemi uusiksi. Siinä vaiheessa hipsin huomaamatta takavasemmalle. Olin saanut tarpeeksi epäjärjestystä aikaan enkä jaksanut enää yrittää omaa ohjelmaani heidän koneelleen.

Minua hävetti ja otti päähän. Olin ollut tosi innostunut ohjelmointityöstä, mutta projekti loppui nolosti. Olen varma, että huoltamon johtaja kertoilee lapsenlapsilleen tarinaa ATK-kaverista,

joka ”tuli sekoittamaan systeemit”.

Kahden kuukauden työ meni Kankkulan kaivoon. Olin aika masentunut ja menin yhtenä iltana elokuviin katsomaan komediaa. Filmin jälkeen päätin ottaa jäätelöannoksen elokuvateatterin kahvilasta, ja jonossa oli edellä tummatukkainen tyttö. Hän oli varmaan juuri käynyt suihkussa, sillä hänen pitkät hiuksensa olivat kostean-kiiltävät ja tuoksuivat ihanan raikkailta.

Oli vain yksi vapaa pöytä; tyttö istui siihen. Kysyin, saanko istua samaan pöytään, ja lupa heltisi. Hänen silmiinsä upposi kuin kaivoon, olisi halunnut pysyä siellä. Rupattelimme tunnin verran, oli hyvä olla, mutta sitten hänen piti lähteä sovittuun tapaamiseen. Tuokiosta jäi lämmin muisto.

Myöhemmin pohdiskelin, että se oli elämän tapa hyvittää.

2.

Minulla on ollut kahdeksan kuukautta aikaa käydä rästitöiden listaa läpi, olen jo melkein lopussa. Tuijotan riviä, jolla lukee ”reiät levyihin”.

Miten ihmeessä homma oikein pitäisi tehdä, ajattelen. Hetken mietinnän jälkeen päätän turvautua Keltaisiin Sivuihin. Päätelen, että ”metalli” on oikea alku toimialalle, mutta loppu on hämärän peitossa. Olisiko tuo soveliaain, ”metallityöliikkeitä”?

Missä päin kaupunkia näitä on? Eihän täällä edes puhuta poruksesta; ”leikkausta”, ”särmäystä” ja ”puristintyötä” kyllä löytyy. Nyt ei juttu etene, ei etene.

Menen näyttämään levyjä rautakauppaan, luulisi, että sieltä löytyy raskaamman sarjan pora. Jos he sanovat, että tällä poralla työ

hoituu, ehdotan, voitteko saman tien porata reiän, maksan teille tuntitaksana. Kaipa he tajuavat itsekin, ettei kannata kallista laitetta ostaa pelkästään yhtä työtä varten; joustavat sen verran, kun selitän, ettei minulla muuten ole tarvetta.

Lähden tällä kertaa käymään vaikka Kaukajärvellä. En ole kertaakaan siellä käynyt, saan tuntuman uuteen paikkaan. Eihän Rautia kai ole aivan yhtä iso kuin keskustan lähellä olevat mutta melkoinen kumminkin. Luulisi löytyvän.

Jätän pyörän oven viereen ja astun kauppaan sisään. Hiukan jännittää. Näen kaksi miespuolista myyjää vasemmalla asiakkaiden parissa. Pitkä käytävä jatkuu eteenpäin, lähden kävelemään sitä. Asiakkaita ei juurikaan ole. Jos peremmältä löytyy vielä myyjä, kysyn häneltä, niin saan puhua rauhassa.

Ei löydy myyjää perältä, pitää palata takaisin aulan lähelle. Jään tähän odottelemaan, että jompikumpi varatuista myyjistä vapautuisi. Tunnen oloni jotenkin hölmöksi, kun ei ole mitään tekemistä ja pitää vain seisoskella paikallaan.

Kulua muutama minuutti, no nyt toinen asiakas lähtee ja myyjä kääntyy minua kohti. Hän on nuori, lyhyt musta tukka, kova katse, sennäköinen, jollainen saattaisi opiskella ammattioppilaitoksessa kone- ja metallialaa. Vähän junttimainen. Otan laukustani levyn, johon pitää saada isompi reikä, sekä lisäksi verrokkilevyn, jossa on oikea mitta.

”Minulla olisi tämmöinen ongelma. Pitäisi saada tähän rautalevyyn isompi reikä, samankokoinen kuin tässä toisessa levyssä.”

Myyjä hymähtää hieman huvittuneena ja katselee levyjä.

”Mitä luulet?” kysyn.

”En tiedä kyllä, onnistuuko”, sanoo myyjä katseltuaan aikansa levyjä, ”mahtaako löytyä näin isoja poranteriä.”

Huomaan, että myyjän ääni kuulostaa jo siltä, kuin peli olisi menetetty. Hän antaa levyt minulle ja siirtyy vielä varmuuden vuoksi hyllylle, jossa on poranteriä, ja käy ne läpi. Sen jälkeen hän

antaa lopullisen tuomionsa.

”Joo, ei onnistu.”

”Teillä ei ole tarpeeksi isoja poranteriä?”

”Joo, ei ole.”

Olen aika pettynyt. Mutta olen päättänyt saada asian jotenkin hoidettua enkä aio vielä lopettaa.

”No tuleeko sinulle mitään mieleen, miten tämän voisi saada tehdyksi? Tai teetetyksi?”

”Niin, ehkä jossakin metallisorvaamossa. Voi kyllä tulla aika kalliiksi!”

Sulattelen hetken metallisorvaamo-sanaa, joka on minulle täysin tuntematon. Mietin mielessäni, kuinka hankalaa on yrittää etsiä metallisorvaamo, käydä siellä ja sitten ehkä saada poraus hoide-
tuksi, kuinka paljon työ maksaa. En vielääkään halua luovuttaa.

”Mitenkä joku metalliviila? Pystyisikö sillä tekemään?”

”Taitaa olla kyllä liian työlästä”, myyjä sanoo jo hieman kyllästyneenä ja jatkaa: ”Sorvaamolla sen voisi saada.”

Minun on pakko pikkuhiljaa hyväksyä, ettei tästä tule valmista nyt, ei vaikka kuinka toivoisin. Rupean tekemään lähtöä mutta kysyn vielä: ”Tiedätkö mitään metallisorvaamoja tässä lähellä?”

”En taida kyllä tietää.”

”Joo, pitää nyt katsoa, mitä tässä tekee. Morjens!”

Vastausta ei kuulu; tunnen oloni vaivautuneeksi ja lähden nopeasti pois myyjän luota. Kuljen levyt kädessäni kassan ohi ja huikkaan myyjätyölle niitä näyttäen: ”Joo, en ole ostanut näitä täältä!”

Menen pyörälleni, asetan levyt reppuuni ja lähden kotia kohti. Onneksi sain nyt sentään vinkkiä, miten tässä voisi edetä, ajattelen, ei mene aamupäivä täysin hukkaan. Olipas siinä arrogantti kaveri, ei edes hyvästejä huikannut.

Tämä kauppa boikottiin pitkäksi aikaa.

3.

Olen taas kotona, suuntaan takaisin parvekkeelle, koska on näin upea päivä. Istun lepotuolilla ja katselen ympärilleni. Näkyy lähiön keskusta, lampi, matalia valkoisia kerrostaloja lammen toisella puolen ja niiden vieressä uusia moderneja, korkeampia. Kauempana on teknologiakeskus, jota hallitsee Nokian suuri logo. ”Connecting People” — kaikkien tuntema iskulause.

En keksinyt mitään muutakaan, niinpä lähetin hakemuksen Nokialle. Melko pian pääsin työhaastatteluun, pöydän toisella puolella istui Jari, keski-ikäinen, kaljuuntuva, rento ohjelmistopuolen projektipäällikkö. Meillä synkkasi heti, ja vain muutaman viikon päästä sain paikan.

Ohjelmistosuunnittelija, software designer, palkka huimat 10 000 markkaa.

Tästä elämä vihdoon rupeaa sutviintumaan, mietin silloin, olen ollut synkissä syövereissä, mutta nyt on edessä nousukausi.

Alussa kaikki meni hyvin. Ihmiset olivat mukavia, kävimme ryhmän kanssa yhdessä pizzalla, juttelimme niitä näitä. Oli idyllistä, viatonta, varsinainen poutasää.

Ei kauan kestänyt, kun kulissien alta alkoi paljastua raadollinen todellisuus. Sepä se, sepä se, ikuinen ongelma, jota pakoont et pääse. Ihmissuhteet, nepä ne, ja yhtäkkiä huomaat, että olet samassa jamassa kuin aina aikaisemmin. Joudut tulilinjalle.

Suurin osa työkavereistani oli valmistunut yliopistosta tai korkeakoulusta. Helposti voisi luulla, että pitkälle koulutettujen ihmisten työpaikassa on vain kivoja ihmisiä, jotka taputtelevat toisiaan selkään ja hymyilevät iloisesti. Roskaa! Nuoret miehet ovat täynnä testosteronia ja käyttävät sivistyneitä aseita — sanan säilää.

Kuten Lauri, sosiaalinen kiipijä, pyrkyri; ihminen, jolle asema

oli tärkeämpi kuin työ. Kun projektipäällikkö esitteli minut ensi kerran työpaikan väelle, niin mitä loistavan älykästä Lauri huusi: ”Ootko sä kova ryyppäämään?”

Erään kerran oli katselmus ja kaikki olivat innolla mukana — kaikki muut paitsi Lauri. Kun häneltä kysyttiin jotakin, hän katseli hajamielisen näköisenä ja kysyi: ”Ai mitä? Missä me ollaan?” Niin paljon häntä työt kiinnostivat.

Kun oma osuuteni ohjelmistosta oli valmistumassa kuntoon, Lauri tuli kysymään minulta epävarmalla äänellä: ”Oletko sä tehnyt sen itse kokonaan?” Hän ei ollut varmaan koskaan elämässään koodannut yhtä ainoata kokonaista ohjelmaa, koska kyseli niin omituisia.

Selän takana Lauri veti naiivia show'taan. Kun oli jokin asia, jonka hän sattumalta osasi ja joku toinen ei, niin hänellä repesi ilo, hän sai siitä jonkun silmätikukseen. Joku toinen ärsytti häntä muuten vain, esimerkiksi Jari, projektipäällikkö. Omaan itseään Lauri tietenkin piti loistavana kaverina.

Kerran USA:ssa koulutusreissulla Lauri vei meidät mielestään hienoon ruokapaikkaan, jossa oli 30-senttiset pihvit. ”Upeaa!” hän sanoi pihveistä. Olimme autolla liikkeellä ja pohdimme, kuka ajaa takaisin. Lauri ilmoittautui vapaaehtoiseksi.

Lauri joi yhden tuopin, niin kuin muutkin. Kun tuli toisten vuoro, Lauri tilasi vieläkin itselleen.

Me muut kysyimme ihmeissämme: ”Etkö luvannut olla kuski?”

”Kun mä olin Ranskassa, opin siellä ajamaan kännissä autoa”, Lauri vastasi siihen iloisesti.

Olimme niin tyrmistyneitä, ettemme keksineet siihen mitään sanottavaa.

Paluumatkalla aivan hotellin lähetyvillä tuli vastaan T-risteys, josta piti kääntyä oikealle. Oli pilkkopimeää, eikä tiellä ollut valaistusta. Olihan autossa valot, mutta Lauri olisi siitä huolimatta ajanut kännispäissään suoraan risteyksen läpi ojaan — ellen olisi

ollut valppaana pelkääjän paikalla ja viime hetkellä varoittanut. Hotellilla Lauri päivitteli: ”Olipas lähellä, olipas lähellä!”

Lounasravintolassa Laurin pöydässä oli aina hänen oma haareminsa, joukko miehiä, joille hän kertoi mauttomia vitsejään. Kehtään ei naurattanut, mutta kohteliaisuuden vuoksi kaikki kuitenkin röyhähtivät oikeissa kohdissa.

Ei Lauri tietenkään ollut ainoa. Toinen kukko oli terävänenäinen ja teräväkatseinen, varsinainen kotka. Ohjelmistoalalla kukaan ei hallitse koko kenttää, koska se on mahdotonta. Kotka piti kuitenkin itseään aivan yliverlaisena, hän oli sokea puutteilleen.

Eräässä palaverissa tuli esille minulle uusi asia, enkä ymmärtänyt jujua heti. Kun kotka huomasi heikon hetkeni, hän alkoi kaikkien muiden läsnä ollessa piikitellä: ”No, etkö sä tajua tätä? No, etkö tajua, etkö tajua?” Hän olisi jatkanut ivailuaan vaikka tuomiopäivään asti. Hänen jokainen solunsa pursusi ylenkatsetta ja samalla hetkellä hämmästyttävää typeryyttä.

Muutamaa viikkoa myöhemmin kotka oli samassa asemassa. Palaverissa hän oli täysin hukassa, koska ei tajunnut yhtä käyttäjärjestelmien perusasiaa — keskeyttävää moniajoa. Kysymys on melkein samasta asiasta, kuin elokuvafriikkinä itseään pitävä ei olisi koskaan kuullutkaan Jacques Tatista tai Sergio Leonesta.

Kotka ei vain suostunut myöntämään tietämättömyyttään. Jankutti, jankutti ja vielä kerran jankutti: ”Eikun näin se menee, näin se menee.”

”Mutta hyvä mies, sinä et nyt tajua yhtään, mistä tässä on kyse”, hänelle sanottiin — kärsivällisesti ja ymmärtäväisesti.

Yritimme selittää ja selittää, mutta kotka vain jatkoi ja jatkoi; hän halusi säilyttää tahrattoman voittajan maineensa — omassa mielessään.

Kukaan muu ei häntä sellaisena pitänyt.

Kaikenlaista roskasakkia Nokialla oli. Mietin usein, katselivatko he koskaan itseään peilistä. Heillä oli kyllä varaa leukailla, aina

kun tilaisuus koitti, vaikka he olivat itse ihan samanlaisia amatöörejä. Amatöörejä.

Ilmapiiri oli yksi asia, joka harasi vastaan; vastenmieliset kukkoilijat onnistuivat pilaamaan kaiken. Toinen oli, että minusta tehtiin syntipukki.

Laajat tietokoneohjelmistot koostuvat useista erilaisista osista, moduuleista. Kun löytyy virhe, bugi, ei aina ole helppoa sanoa, missä osassa se on. Voi näyttää pintapuolisesti, että bugi on yhdessä moduulissa, vaikka se onkin todellisuudessa kokonaan muualla. Virheen etsintä on jäljitystä, debuggausta.

Sain tehtäväksi erittäin kriittisen moduulin, sarjaliikenneprotokollan, jonka piti olla sekä suorituskykyinen että luotettava. Koko muu järjestelmä rakentui sen päälle. Ensimmäinen toteutukseni oli sekava ja monimutkainen. Tiesin, että jokin oli pielessä. Vaikka projekti oli edennyt jo pitkälle, päädyin lopulta radikaaliin ratkaisuun.

Muutin pohjasuunnitelman kokonaan uudelleenlaiseksi. Lisäsin moduuliin yhden säikeen lisää, minkä jälkeen toteutus oli suoraviivainen ja pomminvarma. Päätös oli ollut vaikea mutta ainoa mahdollinen.

Olosuhteet eivät kuitenkaan minua suosineet. Meidän laitteessamme rupesi toistumaan virhe, joka kaatoi koko käyttöjärjestelmän. Sitä metsästettiin ja metsästettiin ja metsästettiin. Kuin huomaamatta syyttävä sormi alkoi osoittaa minua kohti.

Sinun moduulissasi on virhe, kävi kuiske käytävällä. Ihmisiä lappoi huoneessani koko ajan. Olisiko tässä kohtaa koodia ongelma? Olisiko tuossa kohtaa ongelma? Projektipäällikkö kävi kyselemässä, onko kaikki nyt varmasti hallinnassa. Ja Laurillahan riemu nousi uusiin sfääreihin.

Kerran täydessä lounasravintolassa vieressäni oli yksi vapaa paikka. Lauri istui siihen ja huusi heti alkajaisiksi sellaisella äänellä, että kaikki koko ravintolassa kuuluivat: ”Koska sä oikein saat

toimimaan sen moduulisi?” Sanoin vain: ”Se toimii.” Lauri meni vaikeaksi mutta jatkoi hetken päästä sontaansa.

Yhden toisen kerran olin työkaverini kanssa keskustelemassa debuggaushuoneessa. Oli rento, vapautunut meininki, kunnes Lauri käveli yhtäkkiä huoneeseen. Samalla hetkellä tunnelma muuttui omituiseksi: työkaverini siirtyi etäälle minusta ja alkoi ikään kuin huutaa vihaisesti.

Oivalsin hänen haluavan osoittaa Laurille, ettei hän ollut hyvässä väleissä kanssani. Tiesin Laurin puhuvan minusta jatkuvasti pahaa selkäni takana. Nyt tilanne oli edennyt siihen pisteeseen, että joidenkin työkavereitteni oli pakko pitää välit viileinä, jotta he eivät olisi pettäneet Lauria. He halusivat saada kuningas-Laurin suosion, vaikka Lauri olikin mitätön ihminen.

Lauri oli työilmapiirin saastuttaja pahimmasta päästä, klovnisiolla K:lla.

Elämäni oli aikamoista rumbaa, kunnes bugi vihdoinkin löytyi — se oli ollut yhdysvaltalaisen alihankkijan moduulissa koko ajan. Samalla paljastui usalainen työmoraalikin: kukaan heistä ei viitsinyt selitellä saatikka pahoitella kömmähdystään. Heidän vuokseen meillä oli mennyt satoja tunteja debuggausta harakoille, kaiken ajan olisi voinut käyttää tuottavaan työhön.

Käänne parempaan tapahtui, ja tohina minun sarjaliikennemuodulistani hiljeni vihdoinkin. Oli jo aikakin, etten paremmin sano. Lauri-pojullekin koitti ikävät ajat, kun hän ei voinut enää ilkkua.

Hiukan yli vuosi oli kulunut, ja työpaikka oli näyttänyt todelliset kasvonsa. Tajusin, että suuressa organisaatiossa luoviminen ja pärjääminen vaati sopeutuvaa mutta aggressiivista mielenlaatua.

Minusta ei ollut isojen poikien leikkiin.

4.

Katson taivaalle ja huomaan, että sinne on alkanut kerääntyä ohutta, harsomaista haituvaa. Mikään ei laske kesällä mielialaa yhtä tehokkaasti kuin pilvetön aamupäivä, joka rupeaa puolenpäivän jälkeen muuttamaan luonnettaan.

Ajattelen, etteivät Nokialla sentään kaikki ihmiset olleet ikäviä, oli toisenlaisiakin luonteita: auttavaisia, aina hyväntuulisia, käytökseltään sivistyneitä ja toisia kunnioittavia. Jari, projektipäällikkö, Ilari, ryhmänvetäjä, Jussi, työkaveri, ja paljon muitakin.

Ja tietenkin toimiston sulostuttaja, Krista, Krista, oi Krista.

Alussa osa markkinoinnista työskenteli meidän ohjelmistosuunnittelijoiden puolellamme. Kristalla oli oma huone vain kymmenen metrin päässä sermeillä erotetusta työtilastani. Aina silloin tällöin hän tuli vastaan.

Kristalla oli pitkät vaaleat hiukset, hän ei ollut langanlaiha muttei lihavakaan vaan sopusuhtainen, kuin Kate Winslet. Hänellä oli usein jalassa mustat farkut, ja ne päällä hän oli seksikäs kuin mikä, aijai.

Älykäskin hän oli ja sosiaalinen ja osasi huolehtia itsestään. Lounasravintolassa hän meni usein kevyen linjan kautta. Eräässä turvallisuuskoulutuksessa kukaan muu ei keksinyt mitään järkevää kysyttävää kuin Krista.

Kerran maanantaiaamuna hissi oli täpötäynnä. Krista vain mutkitta alkoi puhella siellä muille: ”Nämä onkin outoja nämä sunnuntain ja maanantain väliset yöt, kun aina tuntuu tapahtuvan jotakin erikoista.” Kaikki olivat hiirenhiljaa. Kukaan — varsinkaan

minä — ei tajunnut tehdä ainoaa oikeaa kysymystä: ”No kerropas, mitä sinulle sitten tapahtui viime yönä?”

Siihen aikaan olin jo lähes absolutisti, mutta kerran talvella kävin sentään illanistujaisissa. Astuin Amarilloon ja menin tiskille tilaamaan. Joku koputti yhtäkkiä selkääni ja käännyn ympäri. Krista seisoj edessäni ja osoitti sormella jonnekin kauemmaksi: ”Me istutaan tuolla.”

Se oli elämäni tähtihetki, tuntui kuin olisin elänyt elokuvaa. Tuollainen tyttö tulee koputtelemaan selkään. Silloin olin ollut vasta muutaman kuukauden firmassa. Nämä ovat hyviä ihmisiä, ajattelin, tästä käynnistyy jotakin uskomatonta ja unohtumatonta, jollainen nollaa kaiken menneen. Näiden ihmisten kanssa opin elämään.

Humala vei pois sosiaalisen estyneisyyteni. Olin poikien pöydässä ja yritin selittää raivokkaasti Jussille jotakin ja käteni vispasivat samalla kuin kapellimestarilla. Yhtäkkiä huomasin sivusilmälläni, että joku tarkkaili minua kauempaa sohvalta. Krista katseli sieltä minua vähän kuin kiinnostuneena.

Menin samalla hetkellä solmuun enkä saanut enää ajatuksesta kiinni. Hiljennyin kokonaan. Minkähän takia Krista minua silloin katseli, mietin joskus päätteen äärellä. Hänhän on kuitenkin aivan A-luokan tyttö, nainen isolla N:llä. Minä olen vain — mitä lienkään, en mitään.

Mutta sitten koko markkinointi siirtyi uusiin tiloihin, ja niinpä Kristakin lähti meidän ohjelmistopuoleltamme. Sen jälkeen minä en häntä enää montaa kertaa nähnyt.

Kerran kesällä kuitenkin hän tuli lounasravintolaan sievä sininen mekko yllään, halkio sivulla ulottui ylös ja siihen katse liimautui kuin lentokoneeseen taivaalla. Ajattelin, kuinka hienoa olisi joskus pistää elämä oikein kunnolla ranttaliksi, etsiä hänen huoneensa markkinoinnin puolelta ja mennä yllätysvisiitille. Rumatella jonninjoutavia.

Kesäjuhlille en enää mennyt, koska mietin, että en niitä selvin päin taida kestää. Silloin pidin raittiudesta jo tiukasti kiinni. Katselin myöhemmin juhlista otettuja valokuvia, ja yhdessä kuvassa Krista jutteli Laurin kanssa. Ajattelin, tunteeko Kristakin vetoa Laurin uhoiluun.

Firmassa Laurin tyhjät puheet ainakin purivat, sillä hänet valittiin seuraavan suuremman projektin päälliköksi. Minä en ollut enää näkemässä, tuliko siitä mitään.

Viimeisen kerran näin Kristan, kun olin jo lopettanut. Olin menossa bussilla keskustasta lähiöön, ja yhdellä pysäkillä rautatieaseman lähellä seisoivat Krista. Hän odotti toista linja-autoa eikä huomannut minua, katselin häntä hetken lasin läpi. Kristalla oli keskitynyt katse, ihmisvilinän keskelläkin hän oli jotenkin särmikäs ja edustava.

Krista ei ollut mikään tavallinen tyttö, vaan erikoislaatuinen.

Pitkät työpäivät, irvailijat, toisten pillin mukaan tanssiminen, mutta mikä loppujen lopuksi oli suurin syy lopettamiseen? Oliko selityksenä, että tunsin itseni aina niin erilaiseksi, jonkinlaiseksi kummajaiseksi, epätodelliseksi? Minulle ei tullut oloa, että täällä olen kuin kotona, tänne haluan jäädä, tässä tämä on. Ei ole koskaan tullut.

Uutta oli joka tapauksessa hahmottumassa. Minulla oli suunnitelmia, miten jatkan elämääni vapaammin, miten järjestän enemmän aikaa muullekin kuin työlle.

Myöhemmin kuulin, että Jussikin oli lopettanut ja perustanut kahden opiskelukaverinsa kanssa firman. Nyt heidän yrityksensä on kasvanut keskisuureksi ja kansainvälistynyt. Hän on edelleen yksi kolmesta omistajasta, joten luulen, että rahaa on — ja rutkasti. Hänellä järjestyi elämä sellaista latua.

Ryhmänvetäjä Ilari soitti puoli vuotta irtisanoutumiseni jälkeen ja tarjosi työtä. Kaipa he olivat olleet tyytyväisiä panokseeni. Kun oli kulunut kaksi vuotta lopettamisesta, Jussi soitti ja pyysi omaan

yhtiöönsä, työntekijäksi tosin eikä omistajaksi.

Kieltäydyin molemmilla kerroilla. Luonteeni ei antanut periksi, sillä olin päättänyt elää omanlaiseni elämän. Katsotaan nyt, katsotaan nyt, miten asiat lutviintuvat, ajattelin, vaikka sisimmässäni tunsin, että kuulun niihin, jotka eivät koskaan pääse lentoon, korkeuksiin, katsomaan ihmeellistä maailmaa ja tuntemaan sydämessään totuuden paloa.

5.

Otan taas Keltaiset Sivut käteeni. Selaan kohtaan ”metallisorvaamoja”. Löytyyhän niitä, vaikka millä mitalla, läheiseltä teollisuusalueeltakin useita. Jos olisin heti alussa tiennyt, että se on oikea nimeke, olisin säästynyt paljolta vaivalta.

Repäisen karttasivun irti ja merkitsen siihen kolmen sorvaamon paikan. Tiedän elämän metkut, jos merkitsen vain yhden firman ja menen sinne, on yritys varmasti muuttanut muualle. Kolmessa on riittävästi pelivaraa.

Poikkean menomatkalla Amicaan syömään. Tarjolla on täytettyjä paprikoita ja rasvaista pihviä, valinta on helppo.

Poljen loivasti nousevaa kävelytietä, jota olen hölkötellyt ja pyöräillyt kymmeniä — ehkä satoja — kertoja. Joistakin reiteistä muodostuu omia, ajattelen, miksi juuri niistä. Käänny oikeaan ylileveälle kadulle, heti perään vasemmalle normaalilevyistä.

Tähän asti helppoa, tältä kadulta pitäisi löytyä yksi merkitsemäni sorvaamo. Molemmin puolin on peltisiä halleja ja kookkaita autotallinovia. Huomaan, ettei tienvarsilla näy ollenkaan kylttejä eikä rakennusten katoilla logoja. Mikä yritys mahtaa majaillla missäkin

hallissa, mietin.

Ajan varmuuden vuoksi kadun päähän asti ja jätän pyöräni sinne. Lähdän tallustelemaan kadun alkupäätä kohti. Pian alan epäroidä, otan kartan esiin ja tutkin sitä tarkasti. Kartan katseleminen ei auta, panen sen pois ja huomaan avonaisen autotallinoven vasemmalla. Saman rakennuksen ikkunasta raotetaan verhoa, sieltä katselee silmälasipäinen mies.

Tunnen oloni vaivaantuneeksi, kun joudun seisomaan paikallaan ulkopuolisen näköisenä ja joku tuijottelee ikkunasta. Päätän hetken epäröinnin jälkeen valita tämän rakennuksen.

Astun sisään autotallinovesta ja yllätyn: vastassa on hento, noin 40-vuotias silmälasipäinen nainen siniset haalarit päällään. Olen aina kuvitellut, että tällaisissa paikoissa on vain raavaita miehiä töissä.

”Terve, onko tämä sorvaamo?” kysyn.

Nainen ottaa kuulosuojaimet pois.

”Mitä?”

”Onko tämä sorvaamo?”

”Kyllä, oikeassa paikassa olet.”

”Missä teillä on töiden vastaanotto?”

”Isäntä on jossakin tuolla perällä. Siltä voi kysyä. Jos et löydä, kysy tuolta toiselta naiselta.”

”Kiitos!”

Toinen nainen vielä, mietin. Lähdän kävelemään tehdassalin läpi ja näen haalaripukuisen naisen. Onpa valtaisa amatsoni, ajattelen. Nainen on noin 190 senttiä pitkä ja painaa varmasti lähemmäs sata kiloa. Mutta hän ei ole lihavan näköinen — vaan vahva ja jyrkevä! Kasvot ovat kulmikkaat ja leveät, kuin miehellä.

”Terve, missäpäin teillä on töiden vastaanotto?”

”Tuosta ovesta kun menet sisään, niin sieltä pitäisi tulla vastaan. Se taitaa olla puhelimesta nyt.”

”Kiitos!”

Astun ovesta sisään. Olen saapunut kahvihuoneeseen, joka on tyhjä. Kahvihuoneen takana on toimistohuone. Olen hetken aikaa aloillani, ennen kuin kuulen jonkun puhuvan minulle.

”Kuka tuli?”

En näe toimistohuoneeseen. Kävelen ovelle ja näen siellä saman silmälasipäisen miehen, joka vilkuili verhojen raosta. Mies pitää puhelinluuria kädessään. Hän on varmaan paikan pomo, ajattelen ovensuussa seistessäni. Pomo on noin 40-vuotias, melko pienikokoinen, viikset ja alkava kalju, haalarit yllään.

”Minulla olisi yksi työ tässä, mutta oletko puhelimesta?”

”Kyllä, mutta voin kuunnella nyt samalla.”

Otan rautalevyt sekä verrokkilevyn esiin ja selitän asian pomolle. Hän katselee levyjä jonkin aikaa ja sanoo: ”Katsotaan tätä heti, kun saan puhelun loppuun.”

”Joo, menen odottamaan tuohon kahvihuoneeseen.”

Istun penkille pyöreän pöydän viereen. Kuuntelen toisella korvalla, kun pomo puhuu puhelimesta. Varmaan jokin tilaus meneillään, ajattelen. Tällaisia kahvihuoneita ja halleja täällä alueella on kymmeniä, ihmiset tulevat aamulla töihin ja palaavat iltasella koteihinsa, elävät suuren osan elämästään täällä, näissä tiloissa.

Samanlaista on ihmisten elämä kaikkialla, vain paikat ovat erilaisia. Yksi on toimistossa, toinen tehtaassa, taksikuski autossa ja metsuri metsässä. Mutta onko noissa tiloissa, rajatuissa ja avoimissa, koskaan läsnä erilaatuista energiaa?

Olen istunut tässä viitisen minuuttia, nyt puhelu päättyy. Siirrymme salin puolelle katselemaan levyjä. Pomo tutkii tarkemmin muovilevyä, jossa on vertailumitta.

”Tämä reikä ei ole tasainen. Reikä on keskeltä kapeampi kuin päästä.”

En oikein tiedä, mitä pitäisi sanoa. Mumisen epäselvästi jotakin. En ymmärrä, onko sillä jotakin merkitystä, että reikä ei ole aivan tasainen.

”Lukitsetko sinä tämän jotenkin paikalleen?”

Olen taas ihmeissäni. En ymmärrä, miten lukitseminen liittyy asiaan. Reiän ei tarvitse olla mitenkään millintarkka, riittää, kunhan se on ainakin tarpeeksi iso. Sen päätän sanoa.

”Niin, siis, ei sen tarvitse olla mitenkään millilleen kohdallaan...”

”Niin, kysyn nyt uudestaan, lukitsetko sinä tämän paikalleen?”

”No siis en, mutta on minulla olemassa siihen — .”

Vastaus on turha, sillä pomo on jo ehtinyt kävellä salin toiseen päähän, jossa hän hääriilee ja ilmeisesti puhuu jotakin. En kuitenkaan kuule mitään, sillä työkoneiden melu on liian suuri. Takaisin tullessaan hän pysähtyy yhden koneen ääreen, sovittelee ja mittaillee. Sitten hän palaa luokseni.

”Joo, tämä ei ole sopivan kokoinen sorviin. Poralla sen voisi saada. Siis tässä on ongelmana, että tässä verrokkilevyssä on reikä kapeampi keskeltä. Tuo muovipäällyste on valettu niin, että reuna ei ole tasainen. Keskeltä on vaikea saada mittaa. Jos löytyisi jokin sopiva putki, jolla saisi mitan keskeltä. Jos otetaan reunamitan mukaan, voi tulla liian väljä.”

Pomo kolistelee laatikoita ja yrittää etsiä putkea. Mietin hetken. Pidän edelleen kiinni näkökulmastani, että hieman liian iso ei haittaa.

”No jos tehdään niin, että porataan hieman reiluksi. Ei se haittaa.”

Pomo siirtyy tutkiskelemaan laatikkoa, jossa on poranteriä. Hetken etsimisen jälkeen hän lopettaa.

”Ei kyllä taida onnistua. On 34, joka on liian iso, ja 30, joka on liian pieni. Ei taida kyllä onnistua, ei mahda mitään.”

Ajattelen, kannattaisiko ehdottaa poraamista 34:llä, mutta teen itsekin johtopäätöksen, että se on liian iso. Minulla on kartalla onneksi vielä kaksi muuta sorvaamoaa.

”Käy kysymässä Vileniukselta”, pomo ehdottaa.

Muistelen merkitsemiäni sorvaamoja ja tuumin, että Vileniuksen sorvaamo ei ole listallani mukana, ainakaan sillä nimellä.

”Missäpäin se Vilenius on?”

”Se on tuossa vastapäätä, tien toisella puolen.”

En ole merkinnyt tälle kadulle muita sorvaamoja. Taidan mennä Vileniukselle, kun se on kätevästi näin lähellä.

”No joo, minä taidan sitten mennä sinne. Kiitoksia vaan paljon!”

”Ja jos tuot Vileniukselta oikeankokoisen terän tänne, niin minä voin porata!” huutaa pomo perääni.

Kävelen ulos sorvaamosta. Tiedän, että lähellä on kahvila, päätäntä ottaa aikalisän ja mennä sinne. Kävelen kadun päähän, pyörälteni, ja siitä joutomaan halki heikosti erottuvaa polkua pitkin. Laskeudun alas kivistä pengertä parkkipaikan takapäähän, tällä puolella on myös leipomon lastauslaituri. Näin sitä vain tullaan väärästä päästä, ajattelen.

Sisällä on hiljaista, vain kaksi haalaripukuista miestä. Otan teen ja marenkileivoksen. Menen nurkkapöytään ja asettaudun niin, että voin samalla katsella ulos. Minulla kesti kauan, ennen kuin pääsin kahvilakulttuuriin sisään.

Kahvilaan mennään istumaan, juodaan teetä, katsellaan elämänmenoa ja unohdetaan arki, omat huolet.

6.

Mietin omaa yritystäni, konkreettisesti ja kuvaannollisesti. Yritystäni löytää elämäni yksinkertainen, selkeä sekä joustava perusratkaisu.

Nokian jälkeen otin ensimmäisen puoli vuotta lunkisti. Työvoimatoimistosta sain starttirahaa — mikäs siinä, kun se kerran maksoi. Kävin samalla yrittäjäkoulutuksen, joka oli starttirahan ehtona.

Perustin toiminimen, koska ajattelin sen olevan reitti, jota pääsen helpommalla. Jää aikaa muuhun elämään, olemiseen. Teen töitä vain sen verran, kuin hyvältä tuntuu.

Lähetin sata mainosta, joissa tarjosin osaamistani alihankintaluonteisesti. Muutamia soittoja tuli, joista yksi johti neuvotteluihin asti. Toimitusjohtaja oli tukeva, väritön ja yksiulotteinen perusinsinööri. Tehtävää heillä kuulemma riitti, vaikka millä mitalla.

”Minun puolestani voidaan pistää rattaat pyörimään”, sanoin.

”Koska sinulla sitten olisi mahdollista aloittaa täällä?” hän kysyi.

”Periaatteessa vaikka heti. Kunhan te saatte jonkun määritelmän aikaiseksi”, sanoin.

”No ensimmäinen kuukausi menee varmaan siihen, että tutustut täällä talon tavoille”, hän sanoi.

Minua ihmetytti hänen puheensa, ja niinpä varmistin: ”Niin, siis minulla on tässä se idea, joka mainoksessa sanottiin, että teen urakat omissa tiloissani, alihankintana.”

Hän kohotti hiukan kulmakarvojaan ja sanoi ihan tyynesti: ”No joo, kun olet ensin tässä ollut puoli vuotta tai vuoden. Katsotaan sitten.”

Minä häivyin sieltä saman tien. Jästipää.

Aika pian sain yhteydenoton toisesta yhtiöstä, ”pankkiohjelmistojen teknologiajohtaja”, kertoi yrityksen nettisivut. Tuotepäällikkö oli nousukasmainen, mutta minulla ei oikeastaan ollut vaihtoehtoja, koska rahani olivat loppu. Ja tuotepäällikkö sentään ymmärsi homman juonen, business to business.

Pian minua alkoi kuitenkin huolestuttaa. Ehdotin, että laitamme urakkasopimuksen liitteeksi tarkan kuvauksen siitä, mitä minun

pitäisi tehdä. Hän sanoi: ”Ei tässä nyt viitsi hoitaa turhaa byrokra-
tiaa.” Kyseessä oli sentään viidentoista päivän työ.

Tein urakan mielestäni ihan kohtuullisesti, vaikka ei lopputulos
täydellinen ollut, mikään ei koskaan ole.

Tuotepäällikkö soitti minulle ja sanoi: ”Tämä on ihan ok, mutta
tähän olisi nyt tullut pari juttua lisää, että voisitko tehdä nämäkin.”

”Et voi vaatia tuommoisia, koska niitä ei sopimuksessa ole. Juu-
ri tämän takia minä silloin alussa ehdotin, että tehdään kuvaus
kunnolla”, sanoin.

”No, jos ne eivät kuulu tähän, niin sitten ne eivät kuulu.”

”Mitä mieltä sinä olet, kuuluuko vai ei?”

”No, jos ne eivät kuulu tähän, niin sitten ne eivät kuulu.”

Hänellä ei ollut kanttia edes sanoa omaa mielipidettään. Hän oli
yrittänyt vain lypsää ilmaista työtä.

Sitten unohdimme kokonaan riitelyn ja siirryimme seuraavaan
urakkaan. Yhtäkkiä tuotepäällikkö sanoi: ”Minä olen kuule mielti-
nyt sellaista, että taidankin tehdä tämän jutun ihan itse.”

Hänellä petti kantti, koska lypsyhommat olivat menneet pieleen.
Koska minun oli pakko saada rahaa, en voinut tehdä muuta kuin
madaltaa hintavaatimustani, ja niin saimme sopimuksen aikaiseksi.
Minun oli pakko alentua röyhkimykselle.

Kahden isomman urakan jälkeen hän pystyikin tarjoamaan enää
yhden kahden päivän töitä. Alussa hän oli kyllä kehunut, kuinka
hommia piisaisi loputtomasti. Minun ei pieniä töitä kannattanut
ottaa, koska pelkkään perehtymiseen olisi mennyt niin paljon, että
tienestit olisivat kuukaudessa kuivuneet tyhjiin.

Minulla meni työhönkin enemmän kuin sopimusaika, koska ha-
lusin ohjelmoida niin huolellisesti. Kahden päivän urakkaan olisi
mennyt vähintään neljä, lisäksi kaksi päivää etukäteistutkintaan,
josta ei maksettu. Kuuden päivän jaksosta olisin saanut rahaa vain
kahdelta päivältä, sitten olisi taas ollut tyhjäkäyntiä, ennen kuin
seuraava urakka olisi pyörähtänyt käyntiin.

Eihän semmoisessa olisi ollut mitään mieltä. Vasta isommissa urakoissa hyötysuhde tuli kannattavaksi. Tuotepäällikkö näki saman myös itse, ja ihan hyvässä yhteisymmärryksessä lopetimme alihankinnan.

Myöhemmin tajusin, mikä hänen motiivinaan oli ollut. Hänellä oli ollut oma pitkä tekemättömien töiden listansa, joka ei ollut millään lyhentynyt. Hän oli lukenut mainokseni ja ajatellut, että tämä ohjelmoija tekee hänen tekemättömät työnsä mukisematta. Koska hän oli jo riittävän korkealla hierarkiassa ja hänellä oli sananvaltaa, oli ehdotus minun hyödyntämisestäni mennyt läpi.

Mutta ei tullut minusta hänen omaa pikku apulaistaan.

7.

Oli kulunut melkein vuosi siitä, kun olin lopettanut Nokialla, enkä ollut päässyt puusta pitkälle yritystoiminnassani.

Onnekseni mainokseni kantoivat vielä hedelmää, ja sain uuden yhteydenoton. Sekin yritys koodasi sattumoisin pankkiohjelmistojä. Toimitusjohtaja haastatteli minua ja vaikutti leppoisaalta ja urheilulliselta mieheltä. Hänellä oli pitkä, ohueksi leikattu poninhäntä. Tästä elämäni vihdoinkin ampaisee liikkeelle, ajattelin, on tunne, että tämä on sivistynyt paikka.

Parin viikon jälkeen toimitusjohtaja soitti: ”Tämä on nyt selvää pässinlihaa, että eikun tulet tänne ja nimet alle. Mutta siitä alusta. Me ajateltiin, että olet sitten ensimmäisen kuukauden täällä meillä.”

Päässäni rupesi taas kiehumaan. Kysyin vain: ”Teillä?”

”Niin”, hän vastasi, ”että voidaan vähän tarkkailla sinua.”

Jos rahatilanteeni olisi ollut kunnossa, olisin sanonut hänelle suoraan päin naamaa: ”Joo kuule, unohtakaa koko juttu. Minä en sinne tule.” Tii–tii–tii.

Silloin elettiin kesää. Heinäkuu oli aurinkoisin ja kuumiin mo-
niin vuosiin, ja minä vietin sen toimistossa istumalla. Eikä siellä
edes ollut juuri ketään muita, kaikki olivat lomalla. Minä ihmette-
len, kuka minua työpaikalla oikein valvoi.

Saapui elokuva, upea elokuva, ja heti kuun alussa minulta revähti
nivelside pahasti. Jouduin kävelemään kuukauden kepeillä. Käy-
tännössä makasin kotona sängyssä ja ohjelmoin.

Olin etukäteen ajatellut, että voin kesäisin ohjelmoida iltaisin ja
olla päivisin mahdollisimman paljon ulkona, sillä tavalla vapautta
kannatti hyödyntää. Mutta kävi toisin, ensimmäinen kesä yrittäjänä
meni Kankkulan kaivoon.

Oli syyskuun alku ja tuumin, että ei mitään, nyt tämä lähtee täs-
tä. Sitten todelliset vaikeudet vasta alkoivat, massiiviset problee-
mat.

Toimistolla minulle esiteltiin ikäiseni tiukka nainen, joka antoi
määrittelyjä ja tarkasti työni. Taina oli niitä ihmisiä, jotka paisko-
vat työpaikalla hommia eivätkä pahemmin harrasta sosiaalista
smalltalkia — eikä siinä mitään, sellainen minäkin olin. Ilmapii-
risä ja vuorovaikutuksessa täytyy kuitenkin olla vapautunut pohjavi-
re — muuten ei työnteosta tule mitään.

Olen paljon miettinyt, miksi meillä meni sukset ristiin. Ja mi-
nun mielestäni syynä oli, että hän kohteli minua aivan eri tavalla
kuin työkavereitaan tai itseään. Hyvä on, minä olin yrittäjä, mutta
entä sitten. Jos kaksi ihmistä tekee yhtä arvokasta työtä tuotteen
eteen, niin eikö ole omituista, jos toiselta kuitenkin vaaditaan
enemmän.

Yhden kerran Taina lähetti sähköpostia bugista, ”joka pitää saa-
da välittömästi korjattua”. Tutkin hieman virhettä ja totesin, että se
oli heidän omassa koodissaan. Selitin asian, mutta hän lähetti edel-

leen sähköpostia: ”Ei, ei, korjattava on”. Lähetin uudestaan selonteon, jolloin hän ymmärsi asian. Yhtäkkiä hänellä muuttui ääni kellossa aivan kokonaan — nyt kyseessä oli tuotteen ominaisuus, ”jota varmasti on mietitty tarkasti”.

Sama virhe, joka minun tekemänäni olisi pitänyt ”korjata välittömästi”, oli heidän tekemänään ”tarkasti mietitty ominaisuus”.

Yhden toisen kerran huomasin hänen määrittelyssään suuren puutteen, jonka korjasin toteutuksessani. Pitkän operaation ajaksi ruudulle piti saada keskeytysmahdollisuus eli ”Cancel”-nappi, mikä oli Windows-ohjelmien perustoiminnallisuutta. Kun olin saanut urakan valmiiksi, hän rupesi valittamaan, että napista olisi voinut tehdä vielä hienomman.

He olivat tehneet Windows-ohjelmia ties kuinka monta vuotta eivätkä olleet saaneet toteutettua keskeytys-ominaisuutta. Sitten kun minä ohjelmoin piirteen — täysin ilmaiseksi — niin osaamistani oli pakko pilkata. Hän ei tuntunut ollenkaan tajuavan, että olin urakkapalkalla ja kaiken ylimääräisen tein hyvää hyvyttäni. Sillä minäkin välitin tuotteesta, halusin että se olisi kunnollinen.

Heidän systeeminsä olivat uusia minulle. Siksi minulla meni jonkin aikaa sisäänajossa, ja koodistani löytyi pieniä virheitä sieltä täältä. En ollut mikään guru, vain peruskaveri, peruskaveri. Minulla ei ollut mitään sitä vastaan, että Taina lähetti sähköpostia löytämistään bugeista, päinvastoin, minä korjasin omista tuotoksistani oma-aloitteisesti myös kaiken, minkä itse löysin. Korjasin vieläpä muiden tekemiä virheitä tai jos en osannut, lähetin sähköpostia — totta kai.

Ongelmaksi muodostui laskunmaksu. Kun olin saanut urakan valmiiksi, Taina ei koskaan suostunut pistämään laskua eteenpäin, ennen kuin homma oli viilattu viimeisen päälle. Ensin hän tarkasti työni, mihin meni aikaa, sitten jos löytyi virheitä, kävin korjaamassa ne toimistolla, sitten hän taas tarkasti korjaukseni ja aikaa kului. Ja vihdoin kaiken häsläämisen jälkeen hän pani laskuni

maksuun. Hän kai ajatteli minun olevan joku heittiö, joka ei korjaisi bugeja, jos lasku olisi maksettu. Pidin hänen suhtautumistaan täydellisenä joustamattomuutena ja luottamuksen puutteena; elin koko ajan kädestä suuhun hänen vuokseen.

Tainan omat koodit olivat kuitenkin valtavia tyrannosauksia, kukaan ei saanut niistä mitään selvää. Minua otti niin paljon päähän tilanne, että eräänä päivänä ihan piruuttani kulutin muutaman tunnin hänen luomustensa läpikäyntiin. Löysin niistä helposti seitsemän bugia. Päätin hiukan testata Tainaa ja lähetin hänelle sähköpostia virheistä — näkisin, miten hän reagoisi asiaan.

Hän ei noteerannut sähköpostiani millään tavalla, ei millään tavalla. Yhdestä isommasta bugista hän sentään sanoi: ”Kuinka kiuasallista.” Hän ei koskaan korjannut virheitä. Kaikki olivat samantasoisia bugeja, joiden vuoksi hän panttasi minun laskunmaksuani — mutta kun virheet olivat hänen omassa koodissaan, niin niihin ei tarvinnut edes puuttua!

Touhussa ei ollut mitään rajaa, meno oli uskomatonta.

Kaikki kulminoitui kerran, kun hän lähetti sähköpostia eräästä mitättömästä virheestä, jota hän höysti äidillisellä huolenpidolla: ”Nämä asiat ovat todella tärkeitä, olisihan ikävää, jos joku asiakas huomaisi tämän.” Hän kohteli minua aivan kuin lasta, joka ei ymmärrä mitään! Lähetin hänelle tarkoituksella ilkeämielisen vastineen.

Olin tietokoneen ääressä töitä tekemässä, ja yhtäkkiä puhelin soi. Taina oli siellä ja kysyi omituisella äänellä: ”Olenko minä jotenkin loukannut sinua?” Sitten hän jatkoi, jatkoi ja jatkoi hölynpölyään. Lopulta minä sanoin hänelle suoraan mielipiteeni: ”Minun mielestäni sinä naputat aivan liikaa.”

Hän loukkaantui kommentistani, vaikka en ymmärrä, miksi. Tapaus oli lopullinen niitti meidän välillämme, myöhemmin suhde ei enää koskaan palannut entiselleen. Hän ei voinut antaa anteeksi, vaikka hän oli kohdellut minua aivan alusta asti kylmästi ja kont-

rolloivasti. Eihän hän edes ollut esimieheni vaan yhteistyökumppanini heidän firmastaan.

Se puolitoista vuotta oli hirvittävää kituutusta alusta loppuun, hirvittävää. Lopulta tilanne laukesi, kun hän vaihtoi toiseen yritykseen. Samassa yhteydessä hän lähetti minulle sähköpostia: ”Ei tämä työpaikan vaihtoni sinuun liity.” Sävy oli kuitenkin sellainen, että voisi aivan hyvin liittyäkin.

Miättikö hän koskaan, että syyllistä saattoi etsiä yhtä paljon myös toiselta puolelta?

Myöhemmin tein heidän firmalleen alihankintaa vielä kolme vuotta, kolme pitkää vuotta, ja kaikki sujui sinä aikana kuin rasvattu. Minulla oli kaksi yhteys henkilöä, Juha ja Kim, eikä kummankaan kanssa ollut minkäänmoisia ongelmia, ei minkäänmoisia.

Koko tapaus oli vain yksi ikävä episodi lisää urallani, yksi huono muisto muiden jatkoksi.

8.

Vileniuksen sorvaamolla on hulina päällä. Pihassa on kuorma-auto, johon ollaan lastaamassa laatikoita, trukkeja ajelee edestakaisin, työmiehiä näkyy pitkin asfalttia. Keskellä pihaa seisoo isohko mies, jolla on vaalea ja pitkä rasvaletti, yllään hänellä on musta nahkatakki. Kävelen suoraan hänen luokseen.

”Onko tämä Vileniuksen sorvaamo?”

”Kyllä, Vilenius itse on tuolla sisällä.”

Nahkatakkinen mies osoittaa yhdestä autotallinovesta sisään, siellä näkyy mies ajamassa trukkia. Kävelen sisälle halliin. Vilenius on kohtalaisen isokokoinen, hänellä on musta farkkutakki ja

musta, hartioille ulottuva rasvaletti. Ajattelen, että nämä kaksihan ovat kuin veljeksiä, mutta tukat ovat kuin yö ja päivä.

Vilenius on lastaamassa trukkiin puista laatikkoa. Olen hetken paikallani, ennen kuin hän huomaa minut ja kääntää päänsä. Nyt osaan selittää asian jo hyvin, mietin.

”Terve! Minulla olisi tässä tällainen työ. Näihin kahteen rautalevyyn pitäisi saada porattua isompi reikä, yhtä iso kuin tässä muovisessa levyssä. Kävin äsken tuolla vastapäisellä sorvaamolla, niillä ei ollut sopivan kokoista poranterää. Niillä oli 30, joka oli liian pieni, ja 34, joka oli liian iso.”

Vilenius lopettaa välittömästi työnsä, astuu ulos trukista ja katselee muutaman sekunnin levyjä.

”Mennääs tuonne toiselle puolelle.”

Kävelemme toiseen halliin, jossa on paljon koneita ja pari työmiestä haalarit päällään rupattelemassa keskenään. Ensi alkuun vaikuttaa siltä, kuin työmiehet eivät noteeraisi Vileniusta ollenkaan — sitten he kääntävät päänsä ikään kuin viiveellä.

”Hei tehkääs tälle miehelle tällainen juttu”, Vilenius sanoo ja saa sitten jotakin päähänsä: ”Tai eihän tämä mikään mies ole vaan kloppi.”

Heti alkavat näemmä heitot täällä paikassa, ajattelen.

”Näihin pitäisi porata isommat reiät, tässä on oikea mitta”, Vilenius jatkaa.

Toinen työmiehistä lähtee Vileniuksen kanssa hallin perälle, seuraan puoliväliin ja jään katselemaan koneita. Työmies ja Vilenius eivät muutamaan hetkeen palaa takaisin, päätän mennä ulos seisoskelemaan ja odottamaan. Kohta Vilenius tulee yksin ulos.

”Joo, pitäisi onnistua”, Vilenius sanoo sivumennen kävellessään kohti toista hallia. Hän on ilmeisestikin menossa takaisin trukin ääreen.

”Hei, mitenkäs me sen hinnan kanssa tehdään?” sanon äkkiä ja saan Vileniuksen pysähtymään. Hän on tovin hiljaa.

”Mitä siitä sinun mielestä pitäisi velottaa?”

Olen yllättynyt. Minkä takia Vilenius alkaa minulta hintoja kysellä, eikö hänen pitäisi ne itse tietää?

”Eikö sinulla sitten ole jotakin normaalia tuntihintaa?” koetan.

”Onhan mulla, kuinka paljon sinulla on rahaa mukana?”

Olen aivan äimän käkenä. Miksi Vilenius minulta tuollaisia kysellee? En oikein osaa arvioida, kuinka paljon sorvaamoissa veloitetaan tunnilta. Otin 20 euroa mukaan lähtiessäni ja ajattelin, että summa saattaa riittää ja jos ei riitä, pyydän heitä kirjoittamaan laskun. Päätän yrittää vielä kerran vanhaa taktiikkaa.

”Mikä sinulla sitten on se tuntihinta?”

”Se menee aivan naaman mukaan”, Vilenius vastaa.

Hän ei aio sanoa mitään hintaa, ajattelen.

”20 euroa minulla on mukana”, sanon lyhyen tauon jälkeen rehellisesti.

Nyt Vilenius on puolestaan hetken hiljaa.

”5 euroa olisi minun mielestä tuosta työstä sopiva hinta.”

Olen taas ihmeissäni. Eihän kukaan voi veloittaa noin vähän tunnilta, mietin.

”Oletko sitä mieltä?” kysyn varmuuden vuoksi.

”Joo, olen sitä mieltä.”

Alan kaivaa rahaa taskustani, mutta Vilenius keskeyttää minut.

”Maksa sitten, kun työ on valmis.”

”Selvä.”

Vilenius lähtee jatkamaan töitään. Minulla on reppu mukana, asettelen sen seinänvierustalle. Istun repun päälle ja nojaan peltiseen seinään.

On elokuun viidestoista päivä, kesä pusertaa itsestään viimeisiä lämpöjään. Aamulla oli pilvetöntä, mutta nyt taivaalla näkyy paljon pieniä pilviä. Tällä hetkellä pilvien keskellä on aukko, josta aurinko pääsee helottamaan täydeltä terältä. Lautakasat ja metalliromu ympärilläni muodostavat tähän kuin kattilan, jossa on tuulen-

suoja ja johon lämpö kerääntyy. Minun tulee hetkessä aivan läkähdyttävän kuuma.

Ei ole muutakaan paikkaa, missä istua, ajattelen. Enkä viitsi mennä tuijottelemaan sisälle halliin, kun miehet tekevät töitään. Haalarimies tulee varmasti sanomaan, kun homma on valmis.

On kulunut kaksikymmentä minuuttia. Nousen lämmöstä väsähtäneenä ylös ja menen hallin sisälle katsomaan, missä vaiheessa työ on. Levyt lojuvat yhden koneen päällä, ja kun katson niitä tarkemmin, havaitsen, että reiät on jo porattu. Ihmettelen, miksei työmies tullut sanomaan mitään minulle.

”Onko tämä valmis?” kysyn lähelläni hääräävältä mieheltä.

”Ai ne reiät? Joo.”

Nostan levyt reppuuni. Työmies luuli varmaan, että Vilenius tulisi hakemaan ne jossakin vaiheessa, pohdin, hyvä, että kävin tarkastamassa. Kävelen toiseen halliin, jossa Vilenius on työn touhussa.

”Joo, ne reiät tulivat valmiiksi”, sanon. Vilenius lopettaa työnsä.

”Jaaha, oletko tyytyväinen työn laatuun?”

”Joo, ne oli ihan ok”, vastaan ja jatkan lyhyen hiljaisuuden jälkeen: ”Siitä 5 eurosta oli tosiaan puhetta.”

”Onko sinulla varaa maksaa?”

Taas Vilenius lyö minut ällikällä. Miten ihmeessä 5 eurosta voi kysellä tuollaista? Muistelen, kuinka eräs sähkömies laskutti minulta 30 euroa työstä, joka vei vain muutaman minuutin. Yksityisiä urakoita tekevä sähkömies sanoi silloin: ”Minun on nyt valitettavasti pakko tästä ottaa tämä tuntihinta...”

”No eihän se nyt mikään hinta ole”, sanon, ”kyllähän sähkömiehetkin...”

”Joo mutta sähkömiehet onkin asia erikseen.”

”No yhtä lailla täällä osataan kuin siellä.”

Siihen Vilenius ei enää sano mitään. Mietin, päästinkö suustani

jotakin hölmöä. En kuitenkaan enää viitsi korjailla puheitani vaan ojennan setelin Vileniukselle.

”Kiitoksia vain paljon”, sanon, kun näen, että Vilenius aloittelee taas työtään.

”Kiitos.”

”Pitää tulla vielä joskus uudestaan, jos sattuu tulemaan samantyyppistä asiaa”, huikkaan loppuun. Sisimmissäni kuitenkin tiedän, että saatan kokeilla jotakin muuta liikettä, koska sorvaamoja tuntuu alueella riittävän. Vilenius ei enää näytä kuuntelevan.

Kotona kokeilen porattuja levyjä paikoilleen. Ne ovat hieman liian väljät, mikä ei kuitenkaan haittaa. Mittaan reikien läpimitaksi 32 millimetriä.

Muistan, kuinka taannoin muutossa kaksi kahden kilon painolevyä hukkui. Ostin nettikaupasta uudet painot, mutta reiät olivat liian pienet, ne eivät sopineet tankoon. Nyt painosarja on taas ehjä, siinä on koko 50 kiloa käytettävissä — tanko mukaan lukien.

Eikä näin hento tule koskaan enempää tarvitsemaankaan.

9.

Olen keittiössä ja syön välipalana yhden Bulgarian jogurtin. Sisäpihan puolella lapset ovat innostuneet jostakin; kuulen, kuinka he kiljuvat ja nauravat kovaan ääneen. Pian remakka loppuu ja on taas hiljaista. Katson keittiön ikkunasta ulos elokuiselle taivaankannelle. Pienet pilvet lipuvat lähiön yli hitaasti ja arvokkaasti — saan kiinni hassusta mielikuvasta, pilvet muistuttavat aivan vedessä etenevää kalaparvea.

Mietiskelen tässä istuessani, että olen ollut kymmenen vuotta

ohjelmistoalalla, joka on pitkä aika lyhyestä elämästä. Mitä olen oppinut, mitä tämä vaihe on antanut minulle? Juuri nyt aion ymmärtää kaiken yhdellä silmäyksellä, yritän katsella kokonaisuutta mahdollisimman objektiivisesti.

Mitä olen oppinut itse alasta kymmenen vuoden aikana, ohjelmistoalasta? Ensinnäkin sen, että johtavassa asemassa olevilta ja suurista linjoista päättäviltä puuttuu täydellisesti kyky tehdä radikaaleja ja mullistavia ratkaisuja. Kaikkea kehitetään yhä monimutkaisempaan ja monimutkaisempaan suuntaan, ajan trendien mukaisesti. Suunnannäyttäjiä ei ole.

Toiseksi, että vanhoja järjestelmiä vaihdetaan jatkuvasti uusiin, vaikka vanhat olisivat vielä täysin käyttökelpoisia ja niitä voisi ylläpitää ja jatkokehittää. Uudet systeemit ratkaisevat joitakin ongelmia mutta tuovat mukanaan tukun toisenlaisia. Tämä kaikki tapahtuu ohjelmia käyttävien ihmisten ja yritysten kustannuksella.

Kolmanneksi, että ohjelmistoalalla ei ole moraalia; asiakkaiden käsiin päästetään virheellisiä tuotteita, ja asiakkaat suorittavat varsinaisen testauksen. Yksittäiset ohjelmoijat eivät ole huolellisia, eivätkä he myös jaksa testata koodiaan. Katselmointi on lähes tuntematon käsite. Ohjelmoijat toimivat tuote- ja projektipäällikköjen liekanarussa, eikä heillä ole rohkeutta vaatia esimiehiltään todellista laadun taetta — aikaa.

Sitä mikä tehdään kiireellä yhdessä kuukaudessa, korjataan kolme kuukautta, eikä se sittenkään tule koskaan valmiiksi, mutta se mikä tehdään kerralla kuntoon kahdessa kuukaudessa, vaatii enää hienosäätöä. Kärsimättömyys on alan suurin helmasynti.

Ja neljänneksi, että 90 prosenttia alalla työskentelevistä on kaikesta huolimatta hyviä ihmisiä ja loput 10 prosenttia sosiaalisia opportunisteja, uraohjuksia, räkänokkia. Jos työpaikalla on yksikin meuhkaaja, hän saattaa tulehduttaa koko ilmapiirin; pieni vähemmistö saa paljon pahaa aikaiseksi.

Entä mitä opin yrittämisestä?

Tein viisi vuotta alihankintaa, kunnes tajusin, että oli siirryttävä eteenpäin. Ohjelmistotuotannossa konsultointi on huijausta, jolla tienaa isot rahat tietämättä mitään. Alihankinta on kuin ainaista pellon kyntämistä, ilman että koskaan kylvää siementä. Kaikki tähtää omaan tuotteeseen, se on kaiken yritystoiminnan ydin.

En voinut enää hakea tavalliseksi työntekijäksi johonkin firmaan, se olisi ollut kaiken aloittamista alusta, paluusta takaisin pisteeseen A. Silloin minun olisi täytynyt taas yrittää sopeutua työelämään, muuntaa itseni työyhteisön vaatimusten mukaiseksi. Minä tiesin jo, ettei siitä tulisi mitään.

Minulla oli kaikki tarvittavat tiedot ja taidot oman tuotteen rakentamiseksi, riittävä ymmärrys tietorakenteista ja algoritmeista. Enää puuttui idea, ei mitään muuta...

Nyt olen kypsyttellyt keitosta hieman yli kahdeksan kuukautta. Olen kuunnellut sisintäni ja olen myös pitänyt silmäni auki, etsinyt tilaisuutta päästä omistajaksi ja työntekijäksi uuteen firmaan, pienen kolmen neljän hengen nyrkkipajaan. Haluan luoda jotakin uutta, vähintään olla mukana ydintiimissä, vaikuttaa asioihin sekä korkealla että matalalla tasolla.

Mitään ei ole ilmestynyt silmiäni eteen, ei yhtikäs mitään. Muistan, kuinka eräs ystäväni sanoi minulle aikoinaan, kun perustin yritystäni: ”Minusta tuntuu, että sinä olet ihan harhateillä.” Näinkö nuo ihmiset ovat taas oikeassa, nuo ihmiset, joiden ainoa usko on siinä, että ihmisen tehtävä on sopeutua yhteiskuntaan eikä pullikoida vastaan, siinä on koko elämisen totuus?

Kun menee vielä muutama vuosi, joku vanha työtoverini on noussut Nokialla korkeaan asemaan, mikseipä vaikka Krista. Jos mainitsen asiasta, ystäväni sanovat: ”Katso häntäkin, hän ei yrittänyt mitään ihmeellistä, ei mitään hämäreitä omia ratkaisujaan. Katso, kuinka pitkälle hän on päässyt, kuinka hän on onnistunut elämässään.”

Pitäkööt uskonsa. Sillä he jättävät huomiotta kaikki ne, jotka

yrittävät omaa ratkaisuaan ja onnistuvat siinä. Ja lisäksi he unohtavat suuren massan, suurimman massan, kaikki ne ihmiset, jotka valitsevat myös helpoimman tien — turvallisuuden — mutta eivät onnistu eivätkä epäonnistu vaan elävät keskinkertaisen elämän.

Huomaan, että viimeisen kuukauden aikana sisälläni on kasvanut muutos. Minusta ei enää tunnu siltä, että minun on yritettävä jatkaa tähän suuntaan, että tämä on ainoa vaihtoehto. Olen alkanut asennoitua toisin, voin tehdä jotakin muuta.

Minä todella yritin, yritin kaikkeni. Ainoa tie eteenpäin on ummessa, koska tuoteidea ei ole kypsynyt. Miksi jatkaisin vastentahdoisesti?

Tiedän, että minua pidetään järjettömänä, jos lopetan tämänkin. Kukaan kaverini ei tule tukemaan minua, ei kukaan. He kehottavat palaamaan alihankinnan pariin ja sanovat: ”Mutta olihan sinulla sentään elanto siinä ja elämässä pieni turvapaikka. Onhan sekin nyt parempi kuin ei mitään.”

Typerä, järjetön teko.

Mutta eikö ihmisen elämä ole sellaista, kuin on, koska hän on antanut varmuuden päättää? Ihminen ajattelee, että varmuus johtaa myös onneen, vaikka niin ei tietenkään ole. Kun edessä on valinta, joka pitää tehdä sydämellä tai järjellä, kumpaan ihminen takertuu. Vai eikö hän huomaa haastetta ja elää niin ollen valtavirrassa, yhteiskuntakaavan mukaisesti?

Kymmenen vuotta on kuitenkin pitkä aika. Tästä jaksosta on jäätävä minulle jotakin, oman mielenterveyteni vuoksi. Minun on voitava sanoa itselleni, että tästä oli jotakin hyötyä. Muuten saattaa käydä niin, että psykeni ei enää kestä; tämä epäonnistui kaiken muun lisäksi.

Oivallan, että koko tekninen hölynpöly, sen omaksuminen, ei merkitse yhtään mitään. Kaikki oppi liukenee mielestä tuossa tuokiossa, eikä siitä jää mitään jäljelle, ei yhtään mitään. Ketä hyödyttää taitotieto kuoleman hetkellä?

Loppujen lopuksi, vain ihmissuhteet merkitsevät. Ajattelen, että taival kannatti sittenkin, koska tapasin Kristan. En tutustunut häneen, en oppinut tuntemaan. Siitä huolimatta hän oli tämän kymmenen vuoden helmi.

Tiedän, että jos tapaisimme, tuskin tuntisimme toisiamme. Vä-
lillämme ei todennäköisesti olisi mitään, olisimme edenneet täysin eri suuntiin. Ja kuitenkin minun täytyy sanoa, että juuri niin on, hänet minä haluan muistaa tältä kymmenen vuoden jaksolta.

Tämä mietelmä on ainoa tapa pitää mieleni kasassa ja aivoni toimintakuntoisena. Ilman sen toteamista saatan syöksyä pysyvästi sellaiseen kuiluun, josta ei enää nousta takaisin.

Olkoonkin sitten illuusio koko ajatus.